

Gminny Program
Opieki nad Zabytkami na lata 2014 – 2017
dla Gminy Radziłów

Wstęp

Gminny Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 stanowi wykonanie upoważnienia ustawowego zawartego w art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003r o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Przyjęte założenia struktury i formy opracowania oparte zostały na wytycznych rekomendowanych przez krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków „*Gminny program opieki na zabytkami – Poradnik metodyczny*” opublikowanym na łamach *Poradnika prawnego konserwatora zabytków -Kuriera konserwatorskiego*.

Podstawą merytoryczną dla warstwy dokumentacyjnej związanej z historią i dziedzictwem kulturowym na terenie gminy Radziłów są informacje zawarte *Opracowaniu historycznym dotyczącym Gminy Radziłów*, Studium urbanistyczno historycznym dla miasta Radziłowa, karty rejestrowe Wojewódzkiego Konserwatora zabytków i istniejące dokumentacje obiektów zabytkowych.

Gminny Program Opieki nad zabytkami Gminy Radziłów na lata 2014-2017 jest dokumentem uzupełniającym do innych aktów planowania w gminie (Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miejscowości Radziłów, Słucz, Rydzewo Szlacheckie).

Program Opieki nad Zabytkami jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te określone są w odniesieniu do całej gminy jako jednostki podziału administracyjnego, a nie odnoszą się jedynie do władz gminy, których bezpośredni wpływ na działalność instytucji sprawujących w różnej formie opiekę nad zabytkami jest ograniczony tylko do nielicznych.

Program stanowi podwalinę współpracy między samorządem gminy, właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Współpraca ma na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

I. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Podstawę prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami(Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.), w której w art. 87 ust. 1 zawarta jest delegacja ustawowa dla wójta gminy do sporządzania takiego dokumentu na okres czterech lat.

Program ma na celu w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz warunków krajobrazu kulturowego,

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.

II. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami, oraz podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Określa ona przedmiot zakres i formy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach a także organizację organów ochrony zabytków.

Zgodnie z zapisami ustawy - art. 3 i 6;

Zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytki nieruchome - nieruchomości, jej części lub zespoły nieruchomości, do których należy zaliczyć: krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa obronnego, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne, oraz działalność wybitnych osobowości.

Zabytki ruchome - rzeczy ruchome, jej części lub zespoły rzeczy ruchomych, do których zalicza się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty, oraz pamiątki historyczne (militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery) wyroby techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej, oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne - zabytki nieruchome, będące powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytki ruchome, będące tym wytworem. Zalicza się do nich pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej religijnej i artystycznej.

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnienia zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym.

Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega w szczególności na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich i restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;

popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Ustawowa ochrona obejmuje także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formy ochrony zabytków zdefiniowane zostały w artykule nr 7 ustawy i należą do nich:

1. **Wpis do rejestru zabytków** – który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków;

Zgodnie z brzmieniem art. 9 ust. 1 ustawy „do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy”.

Do rejestru może być również wpisane również „otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku”(art. 9 ust. 2 ustawy).

Zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy „do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku”. „Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej”.

Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011r w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661.).

2. **Uznanie za pomnik historii** - zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego szczególnej wartości dla kultury przez prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;
3. **Utworzenie parku kulturowego** – w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się pod względem krajobrazowym terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. **Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego**, dotyczące zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustala się w razie potrzeby strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy, nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

W myśl art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r., poz. 594) w katalogu zadań własnych gminy ustawodawca zamieścił również zadania w zakresie kultury i ochrony zabytków.

„ W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury , w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

III. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

Gminny program opieki nad zabytkami jest spójny – koresponduje z założeniami dokumentów programowych województwa podlaskiego oraz dokumentami krajowymi:

- Krajowym Programem Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2013 - 2016,
- Narodową Strategią Kultury,
- Narodowym Programem Kultury „Ochrona Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami – Głównym celem tegoż programu jest wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Dla realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe:

- wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
- wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
- tworzenie warunków aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

Cele realizowane będą w ramach szczegółowych zadań. Istotnym rozwiązaniem porządkującym zagadnienia przedstawione w Krajowym Programie i uwzględnionym na każdym etapie prac nad dokumentem są zagadnienia horyzontalne – tematy wiodące, są to:

- podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań itp.),
- porządkowanie rejestru zabytków oraz stworzenie wiarygodnej metodologicznie diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych,
- zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami jak i propagowanie postaw współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystanie mediów elektronicznych, konkursy itp.),
- wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków,
- zwiększenie zaangażowania samorządów ze szczególnym uwzględnieniem gmin w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków w tym propagowanie parków kulturowych jako skutecznej formy ochrony zabytków.

Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013 jest dokumentem w oparciu o który określono zasady polityki kulturalnej Państwa, stanowiący podstawę dalszych rozwiązań systemowych w dziedzinie kultury.

Strategia zakłada „*zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów.*”

„*Uznając kulturę za jeden z podstawowych czynników rozwoju regionów zapisano w strategii następujące priorytety:*

- wzrost efektywności zarządzania kulturą,*
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury,*
- *wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego dóbr i usług kultury,*
- *poprawa warunków działalności artystycznej*
- *efektywna promocja twórczości ,*
- *zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków,*
- *zmniejszenie luki cywilizacyjnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.”*

Instrumentami wdrażania NSRK są Narodowe programy kultury, wśród nich **Narodowy Program Kultury Ochrony Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego**

„*Celem strategicznym programu jest poprawa stanu i dostępności zabytków poprzez:*

- *tworzenie warunków instytucjonalnych i prawnych, organizacyjnych w sferze dokumentacji ochrony zabytków,*
- *kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele społeczne,*
- *zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,*
- *promocję polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą,*
- *wzmocnienie zasobów ludzkich w sferze ochrony zabytków ,*
- *podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej dziedzictwa kulturowego,*
- *zabezpieczenie zabytków i archiwów przed nielegalnym wywozem za granicę”.*

Gminny Program Opieki nad zabytkami jest zgodny z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu:

- Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego
- Planem Zagospodarowania przestrzennego Województwa Podlaskiego,
- Programem Opieki Nad Zabytkami w województwie Podlaskim,

Strategia rozwoju Województwa Podlaskiego

W Strategii przyjętej Uchwała Sejmiku Województwa Podlaskiego w dniu 9 września 2013r. w jednym z celów operacyjnych mianowicie 1.4 Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych

W Strategii Europa 2020 inwestycje w kapitał społeczny zostały uznane za jeden z kluczowych czynników przyczyniających się do osiągania większej spójności społecznej i budowy społeczeństwa opartego na wiedzy. Za kluczowe jest w tym aspekcie uważa się

wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu. Kultura może być potencjalnie istotnym czynnikiem dynamizującym rozwój społeczno-gospodarczy województwa.

Cel operacyjny 2.3 Rozwój partnerskiej współpracy trans granicznej jako jeden z głównych kierunków interwencji przewiduje ochronę wspólnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru pogranicza.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego zatwierdzony Uchwałą Nr IX/80/03 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2003r zakłada w swej treści

„ Wykorzystanie potencjału kulturowego dla rozwoju turystycznej funkcji województwa powinno być sprzężone z wykorzystaniem jego potencjału przyrodniczego. Dotyczyć to powinno w szczególności tych sytuacji, w których obiekty znaczące dla dziedzictwa kulturowego położone są w obszarach lub sąsiedztwie obszarów o bardzo wysokich walorach środowiska przyrodniczego, mających dobrą dostępność komunikacyjną i zachowany folklor lokalny”.

Priorytet 3 *„Rozwój instytucji i urzędzeń infrastruktury społecznej o zasięgu i znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym w dziedzinie zdrowia, opieki społecznej i kultury oraz podwyższenia w ten sposób rangi i pozycji ośrodków regionalnych województwa i jego integracji wewnętrznej” poprzez:*

a) poprawę warunków zamieszkiwania ludności, w tym:

- rewaloryzację zabudowy zabytkowej, zdegradowanej i zdekapitalizowanej,

c) rozwój kultury i ochrona dziedzictwa kulturowego, w tym:

- wykorzystanie obiektów zabytkowych do powstania placówek kultury,
- ochronę i utrzymanie dobrego stanu technicznego i form historycznych obiektów zabytkowych i o wartościach zabytkowych oraz stanowisk archeologicznych,
- zachowanie tożsamości krajobrazu kulturowego i utrzymanie ciągłości rozwoju przestrzennego historycznych zespołów osadniczych,
- udostępnienie i racjonalne wykorzystanie do nowych funkcji, zwłaszcza potrzeb turystyki i działalności kulturalnej obiektów zabytkowych i obiektów o wartościach zabytkowych, znaczących dla historii i kultury regionu,”

IV. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

Relacje gminnego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na poziomie gminy.

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radziłów.

Zmiana studium uwzględni problematykę środowiska kulturowego w tym:

Strefy ochrony konserwatorskiej: Radziłów

"B-1" - strefa ochrony obejmująca obszar układu urbanistycznego wpisanego do rejestru zabytkowego wraz z otoczeniem, w tym tereny: rynek – Plac 500-lecia i ulice wylotowe: Łomżyńska, Kościelna, Szczuczyńska, Karwowska, Piękna, Krótka, Mickiewicza, Bargłówek oraz dawne ulice zatylne i gospodarcze – Nadstawna, Gumienna, Gęsia, plac przykościelny wraz z terenem zespołu kościoła parafialnego, część ul. Ogrodowej.

B-2" - strefa ochrony obejmująca teren położony przy odcinku ulicy Ogrodowej oraz przy odcinkach ulic Pięknej i Bargłówek przyległych do strefy „B-1”,

Układ urbanistyczny

Układ urbanistyczny Radziłowa - historyczne rozplanowanie ulic i placów - ich przebieg, linii rozgraniczających, a w odniesieniu do Placu 500-lecia oraz ulic Szczuczyńskiej, Kościelnej, Pięknej, Karwowskiej i Ogrodowej- linii zabudowy utrwalonych w istniejącej zabudowie historycznej;

Strefy ochrony konserwatorskiej: Słucz

Strefa ochrony konserwatorskiej zespołu Kościoła Parafialnego w granicach obejmujących cmentarz przykościelny i plebanię.

Strefa ochrony konserwatorskiej zabytkowego zespołu dworsko – ogrodowego w granicach obejmujących obszar wpisany do rejestru zabytków oraz wolny obszar nad rzeką Matlak.

Zespół Dworsko – parkowy pochodzący z 2 połowy XIX wieku obejmuje obszar w granicach wyznaczonych przez gościniec wiodący z Radziłowa do Wąsosz, drogę z cegielni do wsi Słucz, koryto strumienia, oraz łąki nad Słuczą.

Miejscowe Plany zagospodarowania przestrzennego

Gmina Radziłów posiada miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Radziłów w granicach administracyjnych dla zabudowy miejscowości Słucz oraz Rydzewo Szlacheckie.

Zawierają one w swej treści ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej min. Obiektu małej architektury sakralnej – przydrożne krzyże , kapliczki.

Treść zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jak i rysunki planów są zgodne z kierunkami zagospodarowania zapisanymi w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radziłów jak i dokumentami planistycznymi na szczeblach wojewódzkim i powiatowym. Proces tworzenia miejscowych planów obejmował konsultacje z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz każdorazową pozytywną opinię projektów tych planów.

Zgodnie z art.22 ust. 4 Ustawy Gmina Radziłów prowadzi gminną ewidencję zabytków, którą objęto wytypowane przez Podlaskiego Konserwatora Zabytków.

Ponadto posiadana przez Gminę dokumentacja pozwala zakwalifikować obiekty zabytkowe do ochrony, pomimo iż nie są one wpisane do rejestru zabytków.

ZARYS HISTORII RADZIŁOWA

Rozwój wsi i jej układu przestrzennego:

Radziłów powstał na przełomie 1421-1454. Początków osadnictwa w Radziłowie należy szukać w czasach księcia Janusza I. Już w 1421 roku książę nadał Mikołajowi i Włodkowi z Siennicy 30 włók ziemi zwanej Wąsosz nad Wissą. W 1428 roku pewne nadania otrzymali tu również Karwowscy. Przed 1436 rokiem obszar ziemi przy ujściu Kubry do Wissy przejął Daćbog z Mamina, jednak w 1436 roku sprzedał on go rycerzom z Karwowa. Dodatkowo w miejscu zwanym *Radziłowo Kolo* (przy łączeniu rzeczek Słucz i Kubra) ziemię otrzymał Włodzimierz z Roman (30 włók). Większość osadników pochodziła z ziemi ciechanowskiej, szczególnie z powiatu przasnyskiego

W 1454 roku na terenie kilku posiadłości szlacheckich książę Władysław I lokował miasto książęce Radziłów. Wójtostwo nadano Mikołajowi ze Słubic, staroście wiskiemu. Kolejni władcy mazowieccy, Konrad III oraz jego bracia Kazimierz III, Bolesław V i Janusz II nadali miastu pełne prawo chełmińskie.

W 1495 roku „ziemia wiska” została włączona do Korony Królestwa Polskiego i w ten sposób Radziłów stał się miastem królewskim. Królowie dzierżawili je różnym magnatom. W końcu XV wieku dzierżawił je Jakub Glinka.

W latach 1511-1526 Radziłów znów stał się miastem należącym do Księstwa Mazowieckiego, jednak po 1526 aż do 1795 roku był już miastem królewskim. W 1548 roku utworzono nawet powiat radziłowski z osobnym sądem ziemskim i hierarchią urzędów ziemskich. Jako miasto królewskie wchodziło w skład „starostwa wiskiego”, które w XVI i XVII wieku było wielokrotnie lustrwane. Starostwa królewskie zwyczajowo dzierżawili różni

szlachcice. Z okresu świetności Radziłowa pozostały na cmentarzu w Radziłowie grób Sędziego Biebrzańskiego oraz grób ostatniego Burmistrza Radziłowa.

Zabudowa:

Przekazy źródłowe potwierdzają, że pierwotna zabudowa Radziłowa była drewniana, zbyt zwarta i nieregularna, bardzo często trawiona przez pożary.

IDENTYFIKACJA I WALORYZACJA ZABYTKÓW

Przestrzeń kulturowa:

Do najsilniejszych elementów identyfikacji przestrzenno-kulturowej Radziłowa podlegających ochronie zaliczono

Układ urbanistyczny:

Układ urbanistyczny Radziłowa zawiera metrykę miejscowości. Kształtował się on od czasu lokacji miasta poprzez wykształcenie się czterech głównych ulic wokół placu, a dalszy rozwój miasta polegał na zabudowywaniu wylotów ulic. Na początku zabudowa była zbyt zwarta i nieregularna, często niszczone przez pożary. Opracowany plan nowej lokacji miasta nadał mu regularny układ w którego centrum pozostały wykształcone od samego początku ulice wokół prostokątnego placu i z każdego narożnika placu wychodziły po dwie ulice. Już w tym czasie wyznaczono przebieg obecnej ulicy Nadstawnej i Gumiennej. W roku 1818 w spisie funduszy miasta Radziłowa o placu głównym czytamy " W mieście Radziłowie exystuje budowla z wieżą nazwisko rausza nosząca. Składa się ona z drewna sosnowego zawiera w sobie 6 ½ szerokości i 21 łokci „warszawskę miarę". W 1918 roku ratusz rozebrano i na jego miejscu powstała "latarnia i słup z orłem". Urody całemu układowi urbanistycznemu dodają elementy krajobrazu jakimi są przepływające wokół rzeki Wissa, Przytulanka, Matlak oplatające otnogami, starorzeczami zabudowę wsi. Został on objęty strefą ochrony konserwatorskiej „B 1”, wpisany został do rejestru zabytków Pod NR A-21 Decyzja nr kult.V-2b-116-14-58 WKZ B-stok z dnia 29 kwietnia 1958r.

Architektura sakralna

Do zabytków architektury sakralnej zalicza się zespół Kościoła pod wezwaniem św. Barbary w Kramarzewie, zespół kościoła parafialnego pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Słuczu, cmentarze parafialne w Radziłowie i Słuczu oraz wszystkie kapliczki i krzyże przydrożne.

Miejsca pamięci Narodowej

- 1 Grób Żołnierzy Polskich poległych w czasie II Wojny Światowej
- 2 Grób Nieznanego Żołnierza poległego w czasie I Wojny Światowej
- 3 Na końcu głównej alei przy tablica pamiątkowa poświęcona Stanisławowi Głębockiemu „*Który nade wszystko ukochał Ojczyznę*”
- 4 Przy ulicy Pięknej – „*Cmentarz ludności Żydowskiej pomordowanej w okresie II Wojny Światowej w Radziłowie*”
- 5 Przy ul. Plac 500-lecia w Radziłowie - pomnik poświęcony „*Poległym w Walce o obronę tych ziem w czasie I Wojny Światowej*”
- 6 Na Cmentarzu w Słuczu - grób szeregowego 60 Pułku Piechoty Stanisława Marcewicza
- 7 Przed szkołą w Klimaszewnicy - pomnik poświęcony Żołnierzowi poległemu w czasie I Wojny Światowej.
- 8 W Łojach –Awissa - grób Iwana Woronowa poległego w czasie II Wojny Światowej
- 9 W Sośni cmentarz Żołnierzy rosyjskich z okresu I Wojny Światowej

Zespoły budowlane – dzieła architektury i budownictwa zabytki wpisane do rejestru zabytków

L.p	OBIEKT	Nr rejestru Zabytków	ZDJĘCIA
1	<p>Układ urbanistyczny Radziłowa zawiera metrykę miejscowości. Kształtował się on od czasu lokacji miasta poprzez wykształcenie się czterech głównych ulic wokół placu, a dalszy rozwój miasta polegał na zabudowywaniu wylotów ulic. Urody całemu układowi urbanistycznemu dodają elementy krajobrazu jakimi są przepływające wokół rzeki Wissa, Przytulanka, Matlak oplatające odnogami, starorzeczami zabudowę wsi.</p>	<p>nr rej. zabytków A-21/1958</p>	
2	<p>Dzwonnica wybudowana w 1717 r. w Radziłowie jako odrębny element obiektu sakralnego. Następna wzmianka o budowie dzwonnicy pochodzi z 1778 r. Gruntowny remont miał on miejsce w 1972r. Konstrukcja dzwonnicy oparta jest na kwadracie, ściany z belki drewnianych o konstrukcji słupowej oszalowane. Dach namiotowy, czteropółcieniowy pokryty obecnie blachą, na którego szczycie w miejscu zetknięcia się połaci znajduje się czworokątna wieżyczka zwieńczona smukłym stożkowym hełmem zakończonym iglicą z krzyżem. Obecnie obiekt znajduje się w Kramarzewie.</p>	<p>nr rej. zabytków A-19/1958</p>	
3	<p>Kościół Filialny Św. Barbary(1739). Konstrukcja budynku oparta jest na nawie zbliżonej do kwadratu prostokątnego zamkniętego prosto prezbiterium, oraz kruchty leżącej na planie prostokąta, ryzalitowej. Do prezbiterium przylegają na wprost zakrystia i składzik. „Pseudobazylika” kryta wspólnym dachem. Nawa środkowa oświetlona oknami bocznymi. Wnętrze trójnawowe. Fasada składa się z wysuniętej ku przodowi części środkowej (wschodnia ściana kruchty) tworzącej jakby ryzalit, oraz partii bocznych tworzonych z cofniętych w stosunku do niej ścian bocznych. Fasada budynku trzykondygnacyjna, poszczególne partie boczne oszalowane pionowo, listwy na końcach desek nie stanowią jednej linii która biegnęłaby przez wszystkie kondygnacje lecz mijają się w poszczególnych partiach. Na osi fasady w przyziemiu znajduje się otwór wejściowy prostokątny. Drzwi wejściowe dwuskrzydłowe plyninowe. Powyżej otwór okienny prostokątny zamknięty półkoliście. Południowa elewacja rozczłonkowana trzema dużymi prostokątnymi otworami okiennymi zakończonymi półkoliście. W ścianie południowej przedścionka otwór wejściowy. Elewacja północna analogiczna do przeciwległej. Elewacja wschodnia składa się z oszalowanych ścian prezbiterium, składziku i zakrystii. Prezbiterium oddzielone obdaszkami na trzy kondygnacje z których najwyższa ma kwadratowy otwór. Ołtarz główny i boczne pochodzą z 1870 r w typie późnobarokowym , kolumnowe, jednoosiowe, dwukondygnacyjne, główny, ujęty w bramki nad którymi umieszczono rzeźby św. Piotra i Pawła-barokowe z XVIII wieku. Obrazy pochodzą z 1870 r: w ołtarzu głównym św. Anna, w zwieńczeniu św. Barbara. Tabernakulum architektoniczne z obrotowym tronem eucharystycznym. W lewym ołtarzu Trójca Święta, i wizja Antoniego Padewskiego. W prawym Św. Jan Ewangelista, Niepokalane Poczęcie NMP autorstwa Franciszka Tegazzo. Perła wyposażenia wnętrza kościoła jest również prospekt organowy barokowo-klasycystyczny z 1839 roku, posiadający pozytywkę o pięciu głosach i dwóch miechach, oraz ambona w kształcie łodzi z baldachimem w kształcie żagla z 1871r wykonana w Pułtusk. Polichromia ornamentalna pochodzi z 1962r Obecnie kościół wraz z dzwonnica znajduje się w Kramarzewie.</p>	<p>nr rej. zabytków A-20/1958</p>	

4	<p>KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p. w. Narodzenia N. Marii Panny w Słuczu. W 1444 r. miało miejsce erygowanie parafii p. w. Narodzenia N. M. P. I św. Jerzego, z fundacji Świętosława (Jana w dokumencie erekcyjnym) Goljasza z Łęgu, dokonane przez bpa Płockiego Pawła Giżyckiego. Kolejny kościół drewniany wzniesiony 1699- 1706 przez Stanisława Antoniego Szczukę, podkanclerzego litewskiego, istniał do 1908. Obecny neoromański z elementami neogotyckimi, wzniesiony został w latach 1908-11. Murowany z cegły, nietynkowany. Trójnawowy, halowy z czworoboczną wieżą od frontu, zniszczoną 1944, nie odbudowaną. Prezbiterium i nawy boczne zamknięte trójbocznie. Sklepienia kolebkowe z dekoracyjnymi żebrami, w kruchcie. Nawy wydzielone opilastrowanymi filarami ze słupkami na narożach. W ścianach bocznych pod oknami wnęki z fryzem arkadowym. Elewacje oszkarpowane, dekorowane fryzami ceglanyimi.- Wyposażenie jednorodne ok. 1910, neogotyckie z elementami neoromańskimi. Feretrony ludowe 1. poł. XIX w. Z obrazami: 1. Matki Boskiej Częstochowskiej i św. Barbary; 2. Matki Boskiej Częstochowskiej i Ukrzyżowania. Monstrancja barokowa promienista, z drugiej poł. XVII w., odnawiana 1726 kosztem proboszcza słuckiego Andrzeja Świderskiego, uzupełniana ok. 1900 (neogotycki krzyż w zwieńczeniu i gałązki kwiatowe wokół puszki); na ramionach figurki adorujących aniołów, nodus gruszkowy, stopa wypukła czterolistna z trybowanym ornamentem małżowinowym, główkami anielskimi i pękami owoców. Krzyż ołtarzowy neobarokowy koniec XIX w., sygn. Fraget Warszawa. Sześć lichtarzy neoklasycznych o kanelowanych trzonach -koniec XIX w., sygn. Fraget Warszawa</p>	nr rej. zabytków A-97/1981	
15	<p>Dwór o charakterze neoklasycystycznym murowany, korpus główny siedmioosiowy, ryzalit trzyosiowy. Piętrowy, partie pozostałe parterowe, na osi elewacji północnej 2- kolumnowy, portyk zwieńczony balkonem I piętra.</p> <p>Decyzja Nr KL.WKZ-5340/14/81 z dnia 23.04.1981r</p>	nr rej. zabytków A-98/1981	
6	<p>Założenie dworsko-ogrodowe pochodzi z 2 połowy XIX wieku obejmuje obszar w granicach wyznaczonych przez gościniec wiodący z Radziłowa do Wąsosza, drogę z cegielni do wsi Słucz, koryto strumienia, oraz łąki nad Słuczą. Na wartości zabytkowe składają się kompozycja przestrzenna z układem komunikacyjnym, droga dojazdowa do dworu z podjazdem, wzdłuż której usytuowane są cztery czworaki, dwór murowany z 1894r, park krajobrazowy z pocz. XX w. Kwatery ogrodowe i kwatery sadów, drzewostan w tym starodrzew reprezentowany głównie przez jesion wyniosły, lipę drobnolistną, dąb szypułkowy, grab pospolity, oraz część gospodarcza z budynkami dworskimi z początku XX wieku: dwiema oborami, stajnią, stodołą z sieczkarnią, oraz gorzelnią. Obiekt jest przykładem dużego założenia dworsko-ogrodowego, w którym główny akcent położono na strefę gospodarczą. Park, ogród i sad zajmowały stosunkowo niewielką powierzchnię założenia. Decyzja Nr KL-WKZ-5340-14/86 z dnia 17 września 1986r</p>	nr rej. zabytków A-234/1986	

7	<p>Obora z początku XX wieku, murowana z kamienia, dach dwuspadowy, kryty eternitem.</p> <p>Decyzja Nr KL-WKZ-5340-14/86 z dnia 17 września 1986r</p>	<p>nr rej. zabytków A- 234/1986</p>	
8	<p>Budynek magazynowy murowany wzniesiony w latach 20-tych XX wieku z wykorzystaniem cegły i kamienia. Dach dwuspadowy, kryty eternitem.</p> <p>Decyzja Nr KL-WKZ-5340-14/86 z dnia 17 września 1986r</p>	<p>nr rej. zabytków A- 234/1986</p>	
9	<p>Budynek murowany z kamienia, tynkowany . Wzniesiony w latach 20-tych XX wieku . Dach dwuspadowy kryty eternitem.</p> <p>Decyzja Nr KL-WKZ-5340-14/86 z dnia 17 września 1986r</p>	<p>nr rej. zabytków A- 234/1986</p>	
10	<p>Budynek przemysłowy wzniesiony na początku XX wieku. Piętrowy murowany , z facjată od frontu budynku. Dach dwuspadowy kryty blachą.</p> <p>Decyzja Nr KL-WKZ-5340-14/86 z dnia 17 września 1986r</p>	<p>nr rej. zabytków A- 234/1986</p>	
11	<p>Budynek kuźni murowany, z kamienia polnego wzniesiony w końcowej fazie XIX wieku. Dach dwuspadowy, kryty eternitem.</p> <p>Decyzja Nr KL-WKZ-5340-14/86 z dnia 17 września 1986r</p>	<p>nr rej. zabytków A- 234/1986</p>	
12	<p>Budynek mieszkalny, czterorodzinny – czworak, wchodzący w skład zespołu zabudowań dworskich, wzniesiony w latach 20-tych XX wieku, usytuowany kalenicą do ulicy głównej. Konstrukcja budynku parterowa, murowana. Gzyms okapowy znacznie wysunięty przed lico Po obu stronach szczytu budynku znajdują się po dwa wejścia do mieszkań. Dach dwuspadowy, kryty eternitem. Otwory okienne dwuskrzydłowe.</p> <p>Decyzja Nr KL-WKZ-5340-14/86 z dnia 17 września 1986 r.</p>	<p>nr rej. zabytków A- 234/1986</p>	

13	Budynek mieszkalny, czterorodzinny wchodzący w skład zespołu zabudowań dworskich, wzniesiony w latach 20-tych XX wieku, usytuowany kalenicą do wjazdu na teren gospodarstwa. Konstrukcja budynku parterowa, murowana. Gzyms okapowy znacznie wysunięty przed lico. Po obu stronach szczytu budynku znajdują się po dwa wejścia do mieszkań. Dach dwuspadowy, kryty eternitem. Otwory okienne dwuskrzydłowe. Decyzja Nr KL-WKZ-5340-14/86 z dnia 17 września 1986r	nr rej. zabytków A-234/1986	
14	Budynek mieszkalny, pięciorodzinny wchodzący w skład zespołu zabudowań dworskich, wzniesiony w latach 20-tych XX wieku, usytuowany kalenicą do wjazdu na teren gospodarstwa. Konstrukcja budynku parterowa, murowana. Po obu stronach szczytu budynku na osi równoległej do kalenicy budynku znajdują się po dwa wejścia do mieszkań, na osi prostopadłej dwie facjaty, zwieńczone trójkątnym szczytem. Dach kryty eternitem. Decyzja Nr KL-WKZ-5340-14/86 z dnia 17 września 1986r	nr rej. zabytków A-234/1986	
15	Budynek mieszkalny, dwurodzinny rodzinny wchodzący w skład zespołu zabudowań dworskich, wzniesiony w latach 20-tych XX wieku, usytuowany kalenicą do wjazdu na teren gospodarstwa. Konstrukcja budynku parterowa, murowana. Dach dwuspadowy, kryty eternitem. Po obu stronach połaci dachowych lukarny. Otwory okienne trójpołaciowe. W szczytach budynków oryginalne okna prostokątne czterokwaterowe. Decyzja Nr KL-WKZ-5340-14/86 z dnia 17 września 1986r	nr rej. zabytków A-234/1986	
16	Budynek plebanii w miejscowości Słucz wzniesiony w 1912 roku, murowany, dwukondygnacyjny, podpiwniczony. Dach kopertowy kryty blachą		
DOMY			
1	Budynek mieszkalny z początku XX w. Usytuowany w południowo zachodniej pierzei ulicy Plac 500-lecia w linii rozgraniczającej. Konstrukcja budynku drewniana usytuowana na podmurowaniu z kamieni, otynkowanym. Ściany sumikowo-łatkowe, zwęglowane na jaskółczy ogon. Węgły osłonięte drewnianymi pilastrami. Krótsze bale ścian połączone ze sobą za pomocą łątki. Dach dwuspadowy kryty eternitem, więźba dachowa krokwiowo-platwiowa. Ściana frontowa trzyosiowa z trzema otworami okiennymi w kształcie prostokątów bez wejścia. Na poddaszu otwór okienny kwadratowy. W ścianie wschodniej dwa drewniane wejścia i otwory okienne. Remont przeprowadzony w końcowych latach ubiegłego stulecia przyczynił się do poprawy stanu technicznego budynku, ale zmieniony został rozkład pomieszczeń wewnątrz budynku. Okna ościeżnicowe dwuskrzydłowe zastąpione zostały plastikowymi, uchylnymi. Wymienione zostały tynki wewnętrzne, podłogi oraz sufity. Szczyt i ściany budynku zostały oszalowane w układzie poziomy. Decyzja nr KL. WKZ 5340-9/90 z dnia 09.05.1990	nr rej. zabytków-405/1990	

2	<p>Budynek mieszkalny z 1891r. Konstrukcja budynku drewniana usytuowana na kamiennym podmurowaniu, bielonym. Ściany konstrukcji drewnianej węglowane na jaskółczy ogon. Krótsze bale ścian połączone ze sobą za pomocą łątki. Dach dwuspadowy kryty eternitem falistym, więźba dachowa krokwiowo-jętkowa. Ściany i szczyty budynku oszalowane deskami w układzie pionowym na nakładkę. Obiekt na planie prostokąta z dwutraktowym rozkładem pomieszczeń Decyzja Nr KL-WKZ-5340/16/81 z 24 kwietnia 1981r</p>	<p>nr rej. zabytków1 00/1981</p>	
3	<p>Budynek murowany z cegły na planie prostokąta, dwutraktowy z murowanym gankiem na osi elewacji wschodniej, dach dwuspadowy, kryty blachą. Budynek zadbane, ale wymaga ciągłych remontów. <i>Poprzednia plebania wybudowana była w 1779 r konstrukcja budynku była drewniana, dach pokryty był lampusem. Posiadała dwa pomieszczenia pokojowe i czeladną. W 1869 r wyposażono czeladną w komin i ułożono podłogę z desek .W starej plebanii było miejsce dla ludzi żyjących - jalmużny i nazywało się szpitalem. W 1869r. dom szpitalny w ¼ został oddany włościanowi przez Komisarza a w 1874r. szpital rozebrano. W 1881 r przystąpiono do budowy nowej (obecnej) plebanii. Prace budowlane prowadził i nadzorował Ksiądz Konopka. Wikariat istniał w 1818 r. Był to dom drewniany o dwóch izbach, kryty lampusem. W jednej izbie mieszkał Wikariusz w drugiej człowiek pracujący jeden dzień w tygodniu na gruntach proboszcza. Pierwszy remont odnotowano w 1874 roku, następny w 1881r . W 1905 roku mieszkanie ocenione było jako średnie. Wśród zabudowań kościelnych istniał też dom organisty, drewniany, kryty lampusem. Od ukazu carskiego zaczęło się niszczenie kościelnych zabudowań, Komisarz rządowy oddał połowę zabudowań włościanowi. Decyzja Nr KL-WKZ-5340/36/81 z dnia 27 kwietnia 1981</i></p>	<p>nr rej. zabytków A-121/81</p>	
4	<p>Budynek mieszkalny drewniany, usytuowany szczytem w linii rozgraniczającej ulicy Szczuczyńskiej. Wzniesiony przypuszczalnie na przełomie XIX i XX wieku. Konstrukcja ścian sumikowo-łątkowa, zwęglowanie na jaskółczy ogon. W elewacji frontowej dwa prostokątne otwory okienne, w południowej dwa otwory okienne i drzwi wejściowe. Dach dwuspadowy, kryty eternitem. Szczyt oszalowany poziomo w narożnikach pionowo, górą w jodełkę. Decyzja Nr KL-WKZ-5340-16/90 z dnia 28 marca 1990 r.</p>	<p>nr rej. zabyt. A- 396/1990</p>	
5	<p>Budynek mieszkalny drewniany, usytuowany szczytem w linii rozgraniczającej ulicy Szczuczyńskiej. Wzniesiony przypuszczalnie na początku XX wieku. Konstrukcja ścian sumikowo-łątkowa, zwęglowanie na jaskółczy ogon. W elewacji frontowej dwa prostokątne otwory okienne, w południowej dwa otwory okienne i drzwi wejściowe. Dach dwuspadowy, kryty eternitem. Szczyt oszalowany, pionowo. Decyzja Nr KL-WKZ-5340-16/90 z dnia 28 marca 1990 r</p>	<p>nr rej. zabyt. A- 399/1990</p>	
6	<p>Budynek mieszkalny w istniejącej zabudowie zagrodowej zwartej w zachodniej części pierzei ulicy Szczuczyńskiej. Usytuowany szczytem do osi ulicy Szczuczyńskiej w linii zabudowy. Konstrukcja budynku drewniana na podmuru waniu kamiennym wydatnie wysuniętym poza pion zrębu obmurowanym, bielonym. Ściany konstrukcji zrębowej i sumikowo-łątkowej, szczyty fragmentarycznie osłonięte deskami. Dach dwuspadowy, kryty eternitem falistym, więźba dachowa krokwiowo-jętkowo-płatowa. Platew wysunięta poza pion zrębu. Rzut: obiekt na planie prostokąta z półtraktowym rozkładem pomieszczeń, w trakcie sień od podwórza, izba w półtrakcie 2 izby spełniają obecnie funkcję komór. W sieni wydzielone wejście na strych. Pomieszczenia skomunikowane ze sobą przez sień, druga izba w półtrakcie/ wsch/ dostępna z sieni przez izbę od zachodu usytuowana w półtrakcie. Budynek dostępny drzwiami wejściowymi w sianie wzdłużnej południowej. Elewacje: ściany oszalowane, otwory okienne na łątkach. Decyzja nr KL-WKZ-5340-13/89 z dnia 1 sierpnia 1989r</p>	<p>nr rej. zabytków A-393/89</p>	

2	<p>Budynek mieszkalny z 1891r. Konstrukcja budynku drewniana usytuowana na kamiennym podmurowaniu, bielonym. Ściany konstrukcji drewnianej węglowane na jaskółczy ogon. Krótsze bale ścian połączone ze sobą za pomocą łątki. Dach dwuspadowy kryty eternitem falistym, więźba dachowa krokwiowo-jętkowa. Ściany i szczyty budynku oszalowane deskami w układzie pionowym na nakładkę. Obiekt na planie prostokąta z dwutraktowym rozkładem pomieszczeń Decyzja Nr KL-WKZ-5340/16/81 z 24 kwietnia 1981r</p>	<p>nr rej. zabytków 00/1981</p>	
3	<p>Budynek murowany z cegły na planie prostokąta, dwutraktowy z murowanym gankiem na osi elewacji wschodniej, dach dwuspadowy, kryty blachą. Budynek zadbane, ale wymaga ciągłych remontów. <i>Poprzednia plebania wybudowana była w 1779 r konstrukcja budynku była drewniana, dach pokryty był lampusem. Posiadała dwa pomieszczenia pokojowe i czeładną. W 1869 r wyposażono czeładną w komin i ułożono podłogę z desek. W starej plebanii było miejsce dla ludzi żyjących z jałmużnej i nazywało się szpitalem. W 1869r. dom szpitalny w ¼ został oddany właścicielowi przez Komisarza a w 1874r. szpital rozebrano. W 1881 r przystąpiono do budowy nowej (obecnej) plebanii. Prace budowlane prowadził i nadzorował Ksiądz Konopka. Wikariat istniał w 1818 r. Był to dom drewniany o dwóch izbach, kryty lampusem. W jednej izbie mieszkał Wikariusz w drugiej człowiek pracujący jeden dzień w tygodniu na gruntach proboszcza. Pierwszy remont odnotowano w 1874 roku, następny w 1881r. W 1905 roku mieszkanie ocenione było jako średnie. Wśród zabudowań kościelnych istniał też dom organisty, drewniany, kryty lampusem. Od ukazu carskiego zaczęło się niszczenie kościelnych zabudowań, Komisarz rządowy oddał połowę zabudowań właścicielowi. Decyzja Nr KL-WKZ-5340/36/81 z dnia 27 kwietnia 1981</i></p>	<p>nr rej. zabytków A-121/81</p>	
4	<p>Budynek mieszkalny drewniany, usytuowany szczytem w linii rozgraniczającej ulicy Szczuczyńskiej. Wzniesiony przypuszczalnie na przełomie XIX i XX wieku. Konstrukcja ścian sumikowo-łątkowa, zwęglowanie na jaskółczy ogon. W elewacji frontowej dwa prostokątne otwory okienne, w południowej dwa otwory okienne i drzwi wejściowe. Dach dwuspadowy, kryty eternitem. Szczyt oszalowany poziomo w narożnikach pionowo, górą w jodełkę. Decyzja Nr KL-WKZ-5340-16/90 z dnia 28 marca 1990 r.</p>	<p>nr rej. zbyt. A- 396/1990</p>	
5	<p>Budynek mieszkalny drewniany, usytuowany szczytem w linii rozgraniczającej ulicy Szczuczyńskiej. Wzniesiony przypuszczalnie na początku XX wieku. Konstrukcja ścian sumikowo-łątkowa, zwęglowanie na jaskółczy ogon. W elewacji frontowej dwa prostokątne otwory okienne, w południowej dwa otwory okienne i drzwi wejściowe. Dach dwuspadowy, kryty eternitem. Szczyt oszalowany, pionowo. Decyzja Nr KL-WKZ-5340-16/90 z dnia 28 marca 1990 r</p>	<p>nr rej. zabyt. A- 399/1990</p>	
6	<p>Budynek mieszkalny w istniejącej zabudowie zagrodowej zwartej w zachodniej części pierzei ulicy Szczuczyńskiej. Usytuowany szczytem do osi ulicy Szczuczyńskiej w linii zabudowy. Konstrukcja budynku drewniana na podmurówaniu kamiennym wydatnie wysuniętym poza pion zrębu obmurowanym, bielonym. Ściany konstrukcji zrębowej i sumikowo-łątkowej, szczyty fragmentarycznie osłonięte deskami. Dach dwuspadowy, kryty eternitem falistym, więźba dachowa krokwiowo-jętkowo-płatowa. Płatów wysunięta poza pion zrębu. Rzut: obiekt na planie prostokąta z półtraktowym rozkładem pomieszczeń, w trakcie sieni od podwórza, izba w półtraktach 2 izby spełniają obecnie funkcję komór. W sieni wydzielone wejście na strych. Pomieszczenia skomunikowane ze sobą przez sieni, druga izba w półtraktach/ wsch/ dostępna z sieni przez izbę od zachodu usytuowana w półtraktach. Budynek dostępny drzwiami wejściowymi w sianie wzdłużnej południowej. Elewacje: ściany oszalowane, otwory okienne na łątkach. Decyzja nr KL-WKZ-5340-13/89 z dnia 1 sierpnia 1989r</p>	<p>nr rej. zabytków A-393/89</p>	

7	<p>Budynek mieszkalny w istniejącej zabudowie zagrodowej zwartej w zachodniej części pierzei ulicy Szczuczyńskiej. Usytuowany szczytem do osi ulicy Szczuczyńskiej w linii zabudowy. Konstrukcja budynku drewniana na podmurowaniu kamiennym wydatnie wysuniętym poza pion zrębu obmurowanym, bielonym. Ściany konstrukcji zrębowej i sumikowołątkowej, szczyty fragmentarycznie osłonięte deskami. Dach dwuspadowy, kryty eternitem falistym, więźba dachowa krokwiowo-jętkowo-płatowa. Płatów wysunięta poza pion zrębu. Rzut: obiekt na planie prostokąta z półtraktowym rozkładem pomieszczeń, w trakcie sień od podwórza, izba w półtraktie 2 izby spełniają obecnie funkcję komór. W sieni wydzielone wejście na strych. Pomieszczenia skomunikowane ze sobą przez sień, druga izba w półtraktie/ wsch/ dostępna z sieni przez izbę od zachodu usytuowana w półtraktie. Budynek dostępny drzwiami wejściowymi w ścianie wzdłużnej południowej. Bryła prostopadłościenna, jednokondygnacyjna, wolno stojąca w wysokości zbliżonej do wysokości dachu. Elewacje ścian oszalowane, otwory okienne na łątkach</p>	<p>nr rej. zbyt. A-393</p>	
8	<p>Budynek mieszkalny drewniany, usytuowany szczytem w linii rozgraniczającej ulicy Szczuczyńskiej. Wzniesiony przypuszczalnie w 1916 r. Konstrukcja ścian sumikowo-łątkowa, zwęgłowanie na jaskółczy ogon. W elewacji frontowej dwa prostokątne otwory okienne, w południowej dwa otwory okienne i drzwi wejściowe. Dach budynku rozebrany przed planowaną odbudową.</p> <p>Obecnie toczy się procedura związana z wykreśleniem zabytku z rejestru w celu jego rozbiórki w z związku z zagrożeniem jakie stwarza.</p>		
9	<p>Stodoła Plebańska wzniesiona na początku XX wieku w Radziłowie</p>		
10	<p>Ogrodzenie Kościoła Św. Barbary oraz dawnego cmentarza przykościelnego wzniesione w 1875r</p>		
11	<p>Budynek mieszkalny przy ulicy Plac 500-lecia5 w Radziłowie wzniesiony w latach 20-tych XX wieku. Konstrukcja budynku drewniana usytuowana na kamiennym podmurowaniu, bielonym. Ściany konstrukcji drewnianej węglowane na jaskółczy ogon. Krótsze bale ścian połączone ze sobą za pomocą łątki. Dach dwuspadowy więźba dachowa krokwiowo-jętkowa. Ściany i szczyty budynku oszalowane deskami w układzie pionowym na nakładkę.</p>		
12	<p>Budynek mieszkalny przy ul. Plac 500-lecia 6 w Radziłowie, wzniesiony w latach 20-tych XX wieku. Konstrukcja budynku murowana z charakterystycznym dla tej miejscowości usytuowaniem szczytem do pierzei ul. Plac 500-lecia</p>		

1 3	<p>Budynek mieszkalny z pocz. XX w., usytuowany na rogu ulic Plac 500-lecia i Szczuczyńskiej, w liniach zabudowy. Konstrukcja budynku drewniana usytuowana na kamiennym podmurowaniu, otynkowanym, bielonym. Ściany węglowane na jaskółczy ogon. Krótsze bale ścian połączone ze sobą za pomocą łątki. Dach dwuspadowy kryty eternitem falistym, więźba dachowa krokwiowo-jętkowa. Szczyt odeskowany deskami w układzie pionowym na nakładkę, góra w jodelkę. W elewacji frontowej trzy otwory okienne i drzwi wejściowe. Obiekt na planie prostokąta z dwutraktowym rozkładem pomieszczeń. Obecna funkcja budynku mieszana od podwórka mieszkalna od ulicy do niedawna mieścił się zakład fryzjerski.</p>		
1 4	<p>Budynek mieszkalny przy ul. Plac 500-lecia 9, wzniesiony w latach 20-tych XX wieku. Drewniany, na planie prostokąta, na podmurówce kamiennej usytuowany w liniach rozgraniczających ulic Plac 500-lecia i Krótkiej, szczytem do ul. Plac 500-lecia. Dach dwuspadowy, kryty blacho-dachówką. W ostatnich latach objęty został gruntownym remontem. Remont wpłynął na zmianę elewacji budynku, wewnątrz zmienił się rozkład pomieszczeń</p>		
1 5	<p>Budynek mieszkalny przy ulicy Plac 500-lecia 11 w Radziłowie wzniesiony w 1891r. Konstrukcja budynku drewniana usytuowana na kamiennym podmurowaniu, bielonym. Ściany konstrukcji drewnianej węglowane na jaskółczy ogon. Krótsze bale ścian połączone ze sobą za pomocą łątki. Dach dwuspadowy kryty eternitem falistym, więźba dachowa krokwiowo-jętkowa. Ściany i szczyty budynku oszalowane deskami w układzie pionowym na nakładkę. Obiekt na planie prostokąta z dwutraktowym rozkładem pomieszczeń .</p>		
1 6	<p>Budynek mieszkalno – usługowy przy ul. Plac 500-lecia 13 w Radziłowie, wzniesiony na przelomie XIX i XX wieku. Konstrukcja budynku murowana z charakterystycznym dla tej miejscowości układem pomieszczeń. Część budynku przyległa do drogi pełniła funkcję usługową, natomiast część budynku od podwórka pełniła funkcję mieszkalną.</p>		
1 7	<p>Budynek mieszkalny, przy ul. Plac 500-lecia wzniesiony w latach 20-tych ubiegłego stulecia. Usytuowany w zachodniej pierzei ulicy charakterystycznie szczytem do ulicy w linii zabudowy. Konstrukcja budynku drewniana usytuowana na kamiennym podmurowaniu. Ściany węglowane na jaskółczy ogon. Krótsze bale ścian połączone ze sobą za pomocą łątki. Dach dwuspadowy kryty eternitem płaskim, więźba dachowa krokwiowo-jętkowa. Elewacja oszalowana deskami w układzie poziomym, szczyt poziomo, w narożnikach pionowo. Obiekt na planie prostokąta z dwutraktowym rozkładem pomieszczeń. W wyniku remontów budynek zmienił elewację i otwory okienne i drzwiowe.</p>		

18	<p>Budynek mieszkalny przy ul. Plac 500-lecia 16, zbudowany przypuszczalnie na przełomie XIX/XX wieku. Murowany, tynkowany, parterowy, podpiwniczony z poddaszem użytkowym, dach dwuspadowy z facjatą od strony drogi kryty eternitem falistym, W narożnikach rodzaj pilastrów. Otwory okienne prostokątne. W szczytcie budynku na poddaszu trzy otwory okienne</p>	
19	<p>Budynek mieszkalny przy ulicy Szczuczyńskiej 17 drewniany, usytuowany szczytem w linii rozgraniczającej ulicy Szczuczyńskiej, zbudowany przypuszczalnie na początku XX wieku. Konstrukcja ścian sumikowo-łątkowa, zwęgłowanie na jaskółczy ogon. W elewacji frontowej dwa prostokątne otwory okienne, trzypolciowe. Szczyty obite papą, Ściany budynku oszalowane pionowo. Dach dwuspadowy pokryty dachówką.</p>	
20	<p>Budynek mieszkalny nr 5 przy ul. Karwowskiej szczytem do ulicy Karwowskiej, kalenicą do ul. Gumiennej. Konstrukcja budynku drewniana na podmurówce z kamienia polnego.</p>	
21	<p>Dom nr 6- usytuowany szczytem do pierzei ulicy Karwowskiej, zbudowany prawdopodobnie w XX w. Drewniany, częściowo oszalowany, na podmurówce z kamieni polnych. Konstrukcja ścian sumikowo- łątkowa, zwęgłowanie na jaskółczy ogon. Dach dwuspadowy z eternitu, okap wsparty na ostatekch. Oszalowany dołem pionowo, górą w jodelkę.</p>	
22	<p>Dom nr 7a- przylega od północy do nr 5, Usytuowany kalenicą do ulicy Gumiennej, zbudowany być może na przełomie XIX/XX w. Drewniany, częściowo szalowany. Dach dwuspadowy, pokryty papą, okap wsparty na ostatekch. Konstrukcja ścian sumikowo- łątkowa. Drzwi zewnętrzne odeskowane w romby.</p>	
23	<p>Dom nr 7b- przylega szczytem do nr 6a, kalenicą do ulicy Gumiennej. Drewniany, nieszalowany, na podmurówce z kamieni polnych. Konstrukcja ścian sumikowo- łątkowa, zwęgłowanie na jaskółczy ogon. Dach dwuspadowy pokryty papą, okap wsparty na ostatekch.</p>	

2 4	<p>Budynek mieszkalny przy ul. Karwowskiej 8 wzniesiony w latach 50-tych XX wieku usytuowany szczytem do pierzei ulicy. Konstrukcja budynku drewniana sumikowo-łątkowa, zwęglowanie na jaskółczy ogon, na podmurówce z kamienia polnego, obmurowanej. Dach dwuspadowy, kryty eternitem, Okap wsparty na ostatkach, Szczyt odeskowany pionowo, górą w jodelkę.</p>	
2 5	<p>Budynek mieszkalny z lat 20-tych XX wieku, usytuowany kalenicowo do ulicy Kościelnej o numerze porządkowym 1. Konstrukcja budynku drewniana sumikowo-łątkowa, zwęglowanie na jaskółczy ogon, na podmurówce z kamienia polnego, obmurowanej. Elewacja frontowa trzyosiowa, Otwory okienne w łątkach. Dach dwuspadowy, kryty eternitem, Okap wsparty na ostatkach, Szczyt odeskowany pionowo, górą w jodelkę.</p>	
2 6	<p>Budynek mieszkalny drewniany z lat 20-tych XX wieku usytuowany szczytem do pierzei ulicy Kościelnej o numerze porządkowym 2, wzniesiony na wysokiej podmurówce z kamieni polnych, obmurowanej. Dom oszalowany poziomo, na dole cokolik z pionowych deseczek. Dach dwuspadowy, kryty eternitem. Szczyt odeskowany pionowo, w górnej części w jodelkę. W elewacji frontowej dwa otwory okienne, w elewacji południowej dwa otwory okienne i wejściowy.</p>	
2 7	<p>Budynek mieszkalny zbudowany w pocz. XX w. Drewniany, oszalowany, na podmurówce z kamieni polnych, usytuowany szczytem do ulicy Ogrodowej. Konstrukcja ścian sumikowo-łątkowa, zwęglanie na jaskółczy ogon. Budynek oszalowany pionowo. Od ul. Ogrodowej znajduje się otwór okienny, od podwórka dwa otwory wejściowe oraz 3 okienne. Okna zdobione obramieniami o motywach obwolut, stylizowanych. Dach 2-spadowy, kryty eternitem, okap wsparty na ostatkach. Szczyt odeskowany pionowo.</p>	
2 8	<p>Budynek mieszkalny drewniany na podmurówce z kamieni polnych, bielonej, z końca XIX wieku. Konstrukcja ścian sumikowo-łątkowa. Część budynku usytuowana szczytem do ulicy oszalowana w układzie pionowym, na złączach desek wąskie listwy, w narożnikach rodzaj pilastrów. Otwory okienne sześćo-kwaterkowe, w łątkach. Dach dwuspadowy kryty eternitem Szczyt odeskowany pionowo, górna część szczytu w jodelkę. Oś budynku stanowi otwór wejściowy dzielący budynek mieszkalny na dwie połowy. Wskazuje na to, iż budynek zamieszkiwały dwie rodziny.</p>	

2 9	<p>Kapliczka usytuowana przy drodze powiatowej w miejscowości Racibory. Wzniesiona prawdopodobnie w połowie XIX wieku murowana, bielona na podstawie kwadratu. Dach czterospadowy, kopertowy, zwieńczony krzyżkiem. Wewnątrz kapliczki w centrum krzyż z figurą Jezusa ukrzyżowanego, po bokach obrazy Najświętszej Maryi Panny.</p>	
3 0	<p>Młyn wodny w miejscowości Karwowo, wybudowany w 1947 roku. Konstrukcja budynku mieszana murowano-drewniana. Budynek dwukondygnacyjny podpiwniczony. Dach dwuspadowy, kryty blachą.</p>	
3 1	<p>Młyn elektryczny przy ul. Łomżyńskiej w Radziłowie wzniesiony w 1954 r. murowany z czerwonej cegły, tynkowana, dwukondygnacyjny. Konstrukcja dachu do niedawna płaska (stropodach). W czasie ostatniego remontu przez obecnego właściciela zmieniła się konstrukcja dachu na dwuspadową, rozbudowana została część zaplecza, wymieniono fragment stolarki okiennej.</p>	
3 2	<p>Budynek mieszkalny drewniany, usytuowany szczytem w linii rozgraniczającej ulicy Szczuczyńskiej o numerze porządkowym 7a. Wzniesiony przypuszczalnie w 1916 r. Konstrukcja ścian sumikowo-łatkowa, zwęglowanie na jaskółczy ogon. W elewacji frontowej dwa prostokątne otwory okienne, w południowej dwa otwory okienne i drzwi wejściowe. Dach budynku rozebrany przed planowaną odbudową.</p>	
3 3	<p>Budynek mieszkalny parterowy, na podmurówce z kamienia, obmurowanej. Usytuowany szczytem do pierzei ulicy Szczuczyńskiej o numerze porządkowym 10. Przypuszczalny okres budowy początek XX wieku. Konstrukcja ścian sumikowo-łatkowa, zwęglowanie na jaskółczy ogon . Szczyt i ściany budynku oszalowane pionowo. Dach dwuspadowy, kryty eternitem</p>	

3 4	<p>Budynek mieszkalny murowany usytuowany szczytem w linii rozgraniczającej ulicy Szczuczyńskiej o numerze porządkowym 4. Wzniesiony przypuszczalnie na przełomie XIX i XX wieku. W elewacji frontowej dwa prostokątne otwory okienne i drzwi wejściowe, w południowej dwa otwory okienne oraz drugie drzwi wejściowe. Dach dwuspadowy, kryty blachą</p>	
3 5	<p>Budynek usługowy -murowany parterowy podpiwniczony z poddaszem użytkowym wzniesiony w końcu XIX wieku. Dach dwuspadowy z facją od strony ul. Plac 500-lecia 15. Poprzednio w budynku mieściła się szkoła podstawowa, obecnie jest siedzibą Biblioteki Samorządowej, Archiwum Urzędu Gminy Radziłów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i Komunalnego Zakładu.</p>	
3 6	<p>Budynek mieszkalny przy ul. Plac 500—lecia 1, z początku XX wieku. Ściany konstrukcji drewnianej węglowane na jaskółczy ogon, krótsze bale połączone ze sobą za pomocą łątki. Dach dwuspadowy kryty eternitem falistym, więźba dachowa krokwiowo-jętkowa. Ściany oszalowane deskami w układzie pionowym na nakładkę. Szczyt odeskowany poziomo, w narożnikach pionowo, góra w jodelkę. Obiekt na planie prostokąta na kamiennym podmurowaniu. W elewacji bocznej trzy otwory okienne prostokątne, w elewacji frontowej dwa otwory okienne. Drzwi i chody wejściowe charakterystycznie usytuowane w narożniku budynku.</p>	
3 7	<p>Budynek mieszkalny przy ul. Plac 500-lecia 7, z pocz. XX wieku, usytuowany charakterystycznie szczytem do ulicy w linii rozgraniczającej. Konstrukcja budynku murowana, parterowa, z poddaszem i podpiwniczeniem użytkowym. Dach dwuspadowy pokryty blachą. Budynek otynkowany. W elewacji frontowej dwa otwory okienne prostokątne, oraz drzwi wejściowe, w szczytcie budynku, na poddaszu dwa otwory okienne prostokątne</p>	
3 8	<p>Budynek mieszkalny przy ul. Plac 500-lecia 16, zbudowany przypuszczalnie na przełomie XIX/XX wieku. Murowany, tynkowany, parterowy, podpiwniczony z poddaszem użytkowym, dach dwuspadowy z facją od strony drogi kryty eternitem falistym. W narożnikach rodzaj pilastrów. Otwory okienne prostokątne. W szczytcie budynku na poddaszu trzy otwory okienne</p>	

3 9	<p>Budynek przy ul. Plac 500-lecia 17, o funkcji usługowej wzniesiony na przełomie XIX i XX wieku. Usytuowany kalenicą do ul. Plac 500-lecia. Konstrukcja budynku murowana (z czerwonej cegły, otynkowany) piętrowa. Dach jednospadowy. Na parterze budynku dwa sklepy, na piętrze pustostan</p>	
4 0	<p>Budynek mieszkalny, murowany z lat 20-tych XIX wieku. Usytuowany jak większość budynków na wąskim placu szczytem do pierzei rynkowej. W elewacji frontowej dwa otwory okienne i drzwi wejściowe. Na poddaszu dwa otwory okienne umieszczone symetrycznie po obu stronach drzwi wejściowych na balkon. Ogrodzenie balkonu wykonane jest z elementów metalowych zdobionych. Dach dwuspadowy prosty, kryty eternitem. W tylnej części budynku drugie drzwi w elewacji zachodniej oraz otwory okienne w kształcie prostokąta. Obecnie cała powierzchnia użytkowa budynku wykorzystywana jest na cele mieszkalne, Ul. Plac 500-lecia 23.</p>	
4 1	<p>Budynek mieszkalny z pocz. XX w. Usytuowany charakterystycznie w pierzei ulicy Plac 500-lecia 24, w linii rozgraniczającej. Konstrukcja budynku na planie prostokąta parterowa z dwutraktowym rozkładem pomieszczeń, na kamiennym podmurowaniu, obmurowanym. Ściany konstrukcji drewnianej węglowane na jaskółczy ogon. Krótsze bale ścian połączone ze sobą za pomocą łątki. Dach dwuspadowy kryty eternitem, więźba dachowa krokwiowo-jętkowa. W elewacji frontowej budynku dwa prostokątne otwory okienne, oraz drzwi wejściowe. Na poddaszu drzwi balkonowe z symetrycznie usytuowanymi otworami okiennymi. Szczyt odeskowany w jodelkę. Detale architektoniczne świadczą o występującej tu kiedyś znajomości sztuki sznycerskiej.</p>	
4 2	<p>Budynek mieszkalny przy ul. Plac 500-lecia 28, z końca XIX wieku. murowany. Usytuowany jak większość budynków na wąskim placu szczytem do pierzei rynkowej. W elewacji frontowej dwa otwory okienne i drzwi wejściowe, na poddaszu dwa otwory okienne symetrycznie usytuowane świetliki. Dach dwuspadowy prosty, kryty eternitem. Fakt posiadania dwóch wejść frontowych i bocznych, świadczy o wykorzystywaniu części budynku, tej od ulicy, do celów usługowych, przeważnie w zakresie handlu. Kiedyś mieścił się tu zakład szewski.</p>	
4 3	<p>Budynek usługowy przy ul. Plac 500-lecia 29, wzniesiony na przełomie ubiegłego i obecnego stulecia. Konstrukcja budynku murowana na planie prostokąta, częściowo podpiwniczona. Dach dwuspadowy, prosty, kryty blachą. Usytuowanie budynku charakterystyczne dla naszego układu urbanistycznego, czyli szczytem do ulicy. W ostatnich latach obecnego stulecia budynek objęty został kapitalnym remontem w skutek którego ocieplono ściany, wykonano elewację, wymieniono stolarkę okienną i drzwiową, wymieniono tynki wewnętrzne, zmienił się również rozkład pomieszczeń. Wylimitowano funkcję mieszkalną, przeznaczając powierzchnię budynku na cele usługowe.</p>	

4	<p>Budynek mieszkalny z lat 20-tych XX wieku usytuowany szczytem do ulicy Plac 500-lecia 30, w linii rozgraniczającej. Konstrukcja budynku dwukondygnacyjna na planie prostokąta, na podmurówce kamiennej, bielonej. W elewacji frontowej dwa otwory okienne i drzwi wejściowe, na poddaszu dwa otwory okienne symetrycznie usytuowane świetliki. Fakt posiadania dwóch wejść frontowych i bocznych, świadczy o wykorzystywaniu części budynku, tej od ulicy, do celów usługowych, przeważnie w zakresie handlu. Kiedyś mieścił się tu sklep. Dach dwuspadowy, kryty blachą.</p>	
4 5	<p>Budynek mieszkalny w miejscowości Mścichy nr 36, usytuowany kalenicą do drogi głównej zbudowany przypuszczalnie na przełomie XIXXX w. Murowany, z czerwonej cegły, jednokondygnacyjny. Dach dwuspadowy pokryty eternitem falistym W narożnikach rodzaj pilastrów. Otwory okienne prostokątne zamknięte odcinkowo, gzymsy podokienne z ornamentem kostkowym. Na szczycie fryz ząbkowy. W szczycie budynku drzwi wyjściowe na balkon z symetrycznie usytuowanymi otworami okiennymi, oraz świetlikami.</p>	
4 6	<p>Budynek mieszkalny w miejscowości Mścichy nr 39, drewniany usytuowany kalenicą do drogi głównej, na podmurówce z kamieni pełnych otynkowanej, bielonej. Konstrukcja ścian sumikowo-łatkowa, zwęgłowanie na jaskółczy ogon. Dach dwuspadowy, kryty blachą .</p> <p>W latach 90-tych XX wieku budynek został oszalowany. Przy otworach okiennych elementy ozdobne imitujące okiennice.</p>	
4 7	<p>Budynek mieszkalny w miejscowości Mścichy nr 60, parterowy, wzniesiony w latach kończących XIX wieku, usytuowany szczytem do drogi głównej. Konstrukcja budynku murowana z kamienia. Dach dwuspadowy kryty azbestem falistym. Szczyt drewniany oszalowany pionowo, górą w jodelkę. Otwory okienne prostokątne. Według wspomnień starszych mieszkańców dom należał do kompleksu zabudowań dworskich.</p>	
4 8	<p>Budynek usytuowany szczytem, zbudowany przypuszczalnie w 1925 roku murowany, tynkowany, jednokondygnacyjny. Dach dwuspadowy pokryty dachówką. W narożnikach rodzaj pilastrów. Otwory okienne prostokątne, gzymsy podokienne z ornamentem kostkowym. Na szczycie fryz ząbkowy. Wejście do budynku prowadzi przez ganek dobudowany w latach późniejszych</p>	
4 9	<p>Budynek mieszkalny w miejscowości Klimaszewnica 88. Wzniesienie budynku datowane jest na początek XX wieku. Konstrukcja budynku drewniana sumikowo-łatkowa na podmurówce z kamieni, bielonej. Szczyty budynku oszalowane poziomo, w narożnikach pionowo, górą w jodelkę.</p>	

50	<p>Budynek mieszkalny w miejscowości Kownatki 10. Konstrukcja budynku drewniana na podmurówce kamiennej. Otwory okienne i drzwiowe prostokątne dwuskrzydłowe bogato zdobione elementami sztuki snycerskiej.</p>	
51	<p>Budynek mieszkalny w miejscowości Kieljany nr 2, wzniesiony na początku XX wieku (prawdopodobnie w 1928 roku) usytuowany kalenicą do ulicy głównej. Konstrukcja budynku murowana częściowo otynkowana, wzniesiona na podmurówce z kamienia polnego. W elewacji frontowej drzwi wejściowe i bogato zdobiony ganek. Dach dwuspadowy kryty blachą. Otwory okienne dwuskrzydłowe. Gzymsy podokienne z ornamentem kostkowym. Narożniki budynku nietynkowane (odsłonięte). Na tle bielonych ścian stanowią kontrastowe elementy ozdobne.</p>	
52	<p>Budynek mieszkalny w miejscowości Łoje –Awissa 18. Konstrukcja budynku drewniana, na podmurówce z kamienia polnego, bielonej. Konstrukcja ścian sumikowo-łatkowa. Otwory okienne prostokątne umieszczone symetrycznie do osi budynku prostopadłej do kalenicy wyznaczającej otwory wejściowe. Dach dwuspadowy, kryty eternitem. Okres wzniesienia budynku określono na lata 20 –te XX wieku.</p>	
53	<p>Budynek mieszkalny w miejscowości Okrasin nr 20 usytuowany kalenicą do drogi głównej. Konstrukcja budynku drewniana na kamiennej podmurówce otynkowanej. Budynek oszalowany w jodełkę, dołem pionowo, w narożnikach domu pilastry. Otwory okienne prostokątne dwuskrzydłowe. Dach dwuspadowy, kryty eternitem.</p>	
54	<p>Budynek mieszkalny w miejscowości Okrasin 21, murowany, na podmurówce z kamienia polnego nietynkowanej. W narożnikach budynku lizeny, gzymsy okapowy z wysuniętych cegieł. Otwory okienne prostokątne zamknięte półkoliście. Na osi budynku prostopadłej do kalenicy dachu ganek z dwuskrzydłowym wejściem do budynku. Data wzniesienia budynku – początek XX wieku. Przed budynkiem przykład małej architektury współczesnej. Na cokole z kamienia polnego, ciętego, figura Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej.</p>	

5 5	<p>Budynek mieszkalny w miejscowości Wypychy 4, wzniesiony na początku XX wieku usytuowany kalenicą do ulicy głównej. Konstrukcja budynku drewniana na podmurówce z kamieni, otynkowanej. Elewacja i szczyty budynku oszalowana pionowo. Dach dwuspadowy, kryty dachówką azbestową</p>	
5 6	<p>Budynek mieszkalny w miejscowości Wypychy 7, wzniesiony prawdopodobnie w latach 20 XX wieku. Usytuowany kalenicą do drogi głównej. Konstrukcja budynku murowana na kamiennej podmurówce, nietynkowanej. W narożnikach budynku płaskie lizeny, Gzyms okapowy z wysuniętych cegieł. Otwory okienne prostokątne dwuskrzydłowe zamknięte półkoliście</p>	
5 7	<p>Budynek mieszkalny w miejscowości Wypychy 8, drewniany na podmurówce z kamienia polnego otynkowanej. Ściany zwęglowane na jaskółczy ogon, nieoszalowane. Dach dwuspadowy, kryty eternitem. Szczyt oszalowany pionowo, góra w jodełkę. Budynek wzniesiony prawdopodobnie na początku XX wieku.</p>	
5 8	<p>Budynek mieszkalny w miejscowości Wypychy 9, na podmurówce z kamieni polnych. Konstrukcja ścian sumikowo-łatkowa, zwęglowanie na jaskółczy ogon. Otwory okienne prostokątne w łątkach. Szczyt budynku oszalowany pionowo, góra w jodełkę. Dach dwuspadowy, okap wsparty na ostatkach. Pokrycie dachu eternitem falistym. Budynek wzniesiony prawdopodobnie na początku XX stulecia</p>	
5 9	<p>Kapliczka murowana, na podstawie kwadratu. Dach czterospadowy, kopertowy, zwieńczony krzyżykiem. Wewnątrz kapliczki w centrum obraz Najświętszej Maryi Panny, oraz figura Matki Bożej Niepokalanej</p> <p>Kapliczka usytuowana została przy drodze powiatowej Radziłów- Lomża .</p>	

60	<p>Kapliczka usytuowana śródpolnie w obrębie Racibory na rozwidleniu dróg polnych. Obiekt murowany na podstawie prostokąta, o wymiarach 1,40 x 1,14 m, wysokość kapliczki – 2,45 m. Na ścianie frontowej obiektu widnieje data 1936 r. związana najprawdopodobniej z faktem budowy kapliczki lub jej remontem, oraz inicjały fundatora WB – Wincenty Brzózka.</p>		
61	<p>Kapliczka murowana i początku XX wieku w miejscowości Konopki .</p>		

Cmentarze.

1	<p>Cmentarz Żydowski</p> <p>Cmentarz w formie mogiły z tablicą memoratywną na działce nr 1188 przy ul. Pięknej na skraju wsi . W sierpniu 1941 r w stojącej kiedyś w tym miejscu stodole spalono około 800 Żydów z Radziłowa nr rej. zabytków A 445/1991 Decyzja Nr KL-WKZ 5340-31/91 z dnia 30 grudnia 1991</p>	
2	<p>Cmentarz Rzymskokatolicki w Radziłowie założony został w I połowie XIX wieku. Obecnie ogrodzony murem z kamienia polnego, ciętego na zaprawie betonowej z reprezentacyjną bramą wejściową. Po powiększeniu cmentarza ogrodzenie zyskało jeszcze jedną bramę. Na starej części cmentarza zachowało się jeszcze kilka nagrobków które powinny być zachowane dla przyszłych pokoleń. Ich forma zależała od zamożności rodziny i od stylu przeważającego w danym okresie. W XVII i XVIII wieku do budowy nagrobków wykorzystywano materiał miejscowego - kamienia polnego. Cięto z niego cokół na którym mocowano krzyże żeliwne, miniej i bardziej ozdobne. Budowano również grobowce rodzinne. Na uwagę zasługują nagrobki: Bonifacego Rakowskiego sędziego pokoju powiatu biebzańskiego zmarłego w 1842 r , Pawła i Józefa Chmielewskiego zm. 1908 -1923 r, Macieja Mocarskiego zm. 1897 r, Józefa Chmielewskiego zm. 1921 r, Lucjana i Marianny Dąbrowskich zm. 1912, 1929 r, dwa nagrobki murowane z cegły bez tablic inskrypcyjnych, piękny żeliwny krzyż na grobie Leona Ekstowicza z 1868 r, są przykładami różnych form sztuki sepulkralnej XIX i pocz. XX w o wartościach artystycznych, zabytkowych i historycznych. Do rejestru wpisano również grób żołnierzy poległych w latach 1939-1945. <i>Na terenie parafii Radziłów były dwa cmentarze jeden przy kościele, drugi za miastem. W 1722 r każdy cmentarz był już ogrodzony murem z kamieni układanych na mech. W 1836 r cmentarz powiększono korzystając z gruntów Księdza Głowackiego i mieszkanka Radziłowa Franciszka Braczi. W 1891r Ksiądz Łapiński ogrodzenie zbudował z kamienia układanego na wapno. Na cmentarzu stał Krzyż z figurą Jezusa ukrzyżowanego.</i></p>	<p>nr rej. zabytków A 297/1987</p> <p>Decyzja Nr KL-WKZ 5340-58/87 z 10. 06. 1987 r.</p>

3	<p>Grób Sędziego Biebrzańskiego zmarłego w 1842 r. Zapis na grobie świadczy o dawnym podziale administracyjnym. Radziłów należał bowiem do powiatu Biebrzańskiego i był siedzibą sądu grodzkiego. Wykonanie pomnika z żeliwa świadczy o zamożności rodu.</p> <p>Decyzja Nr KL-WKZ 5340-58/87 z 10. 06. 1987 r</p>	
4	<p>Grób Juliana Ahenbacha – ostatniego burmistrza Radziłowa, nominowany w 1841 roku Julian Achenbach pełnił obowiązki burmistrza, zakończył karierę jako burmistrz Radziłowa 25 lutego 1854 roku. <i>Jan Szlasyński – „Przerośł w okresie zaborów.”</i></p>	
5	<p>Grobowiec rodzinny z II ćw. XIX wieku murowany z czerwonej cegły. Zachował się jeszcze fragment wejścia do grobowca i kopiec. Usytuowane bardzo blisko sąsiednie groby odcięły wejście do grobowca .</p> <p>Decyzja Nr KL-WKZ 5340-58/87 z 10. 06. 1987 r</p>	
	<p>Cmentarz Rzymskokatolicki w Słuczu założony został w I połowie XIX wieku. Wartość zabytkową posiada zachodnia i środkowa część cmentarza. Składają się na nią układ przestrzenny z aleją główną na osi bramy oraz nagrobki i krzyże żeliwne o charakterze zabytkowym powstałe do 1925r. Najstarsze nagrobki; Marii Godlewskiej Ramotowskiej zm 1875r, Kornelii Humięckich Szczęsnej zm. 1877 r, oraz o znaczeniu historycznym – symboliczny grób bohaterów spod Monte Cassino rodziny Łęgowskich. W/w część cmentarza posiada nie tylko wartość artystyczną, zabytkową jest jednocześnie świadectwem historii mieszkańców Słucza i jego okolic w początkach XIX i pocz. XX wieku.</p> <p>nr rej. zabytków A 298/1987. Decyzja Nr KL-WKZ.5340-59/87 z dnia 10 czerwca 1987 r</p>	
6	<p>Grób bohaterów spod Monte Cassino rodziny Łęgowskich. Pozioma płyta zawiera wygrawerowany tekst pieśni Czerwone maki na Monte Cassino.</p> <p>W/w część cmentarza posiada nie tylko wartość artystyczną, zabytkową jest jednocześnie świadectwem historii mieszkańców Słucza i jego okolic w początkach XIX i pocz. XX wieku.</p> <p>nr rej. zabytków A 298/1987. Decyzja Nr KL-WKZ.5340-59/87 z dnia 10 czerwca 1987 r</p>	

7	Grób rodziny Łęgowskich. nr rej. zabytków A 298/1987. Decyzja Nr KL-WKZ.5340-59/87 z dnia 10 czerwca 1987 r	
8	Cmentarz żołnierzy Rosyjskich z okresu I Wojny Światowej w Sośni.	

Pomniki historii.

Na obszarze gminy Radziłów nie występują pomniki historii.

Zabytki archeologiczne.

Na obszarze objętym ustaleniami niniejszego studium występują 104 zabytki archeologiczne wpisane do rejestru. Wykaz stanowisk archeologicznych stanowi załączona tabela.

GMINA RADZIŁÓW WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH Obszar 31-78

NAZWA MIEJSCOWOŚĆ	NUMER STANOWISKA NA OBSZARZE	RODZAJ STANOWISKA	CHRONOLOGIA
GLINKI	1	ślady osadnicze	średniowiecze - nowożytność
GLINKI	2	ślady osadnicze	średniowiecze
GLINKI	3	obozowisko, cmentarzysko, ślady osadnicze	epoka kamienia – wczesne średniowiecze
GLINKI	4	ślady osadnicze	średniowiecze - nowożytność
GLINKI	5	ślad osadniczy	nowożytność
GLINKI	6	ślady osadnicze, osada	epoka kamienia – wczesne średniowiecze
GLINKI	7	ślady osadnicze	epoka kamienia – okres nowożytny

Obszar 32-80

NAZWA MIEJSCOWOŚCI	NUMER STANOWISKA NA OBSZARZE	RODZAJ STANOWISKA	CHRONOLOGIA
KARWOWO AWISSA	1	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
KARWOWO AWISSA	2	ślady osadnicze	wczesne średniowiecze - nowożytność
OKRASIN	3	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze
OSTROWIK	4	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
OSTROWIK	5	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
OSTROWIK	6	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
OSTROWIK	7	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
OKRASIN	8	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze
OKRASIN	9	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze
OKRASIN	10	obozowisko, ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
OKRASIN	11	obozowisko, ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
OKRASIN	12	obozowisko, ślady osadnicze	epoka kamienia - późne średniowiecze
OKRASIN	13	ślady osadnicze	neolit - nowożytność
OKRASIN	14	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze
OKRASIN	15	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze
OKRASIN	16	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze
RACIBORY	17	obozowisko, ślady osadnicze	epoka kamienia - okres wpływów rzymskich
RACIBORY	18	ślady osadnicze	epoka kamienia - wczesne średniowiecze
RACIBORY	19	obozowisko, osada	neolit - średniowiecze
CZACHY	20	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
RACIBORY	21	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze
RACIBORY	22	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność

Obszar 30-80

NAZWA MIEJSCOWOŚCI	NUMER STANOWISKA NA OBSZARZE	RODZAJ STANOWISKA	CHRONOLOGIA
KLIMASZEWNICA	4	osada, ślad osadniczy	średniowiecze - nowożytność
KLIMASZEWNICA	5	ślady osadnicze	paleolit – późne średniowiecze
KLIMASZEWNICA	6	ślady osadnicze	epoka kamienia
KLIMASZEWNICA	10	ślad osadniczy	nowożytność
KLIMASZEWNICA	11	ślady osadnicze	epoka kamienia – późne średniowiecze

Obszar 31-79

NAZWA MIEJSCOWOŚCI	NUMER STANOWISKA NA OBSZARZE	RODZAJ STANOWISKA	CHRONOLOGIA
RYDZEW PIENIAŻEK	1	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
RYDZEW PIENIAŻEK	2	znalezisko luźne	paleolit
RYDZEW PIENIAŻEK	3	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze
RYDZEW PIENIAŻEK	4	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
RYDZEW PIENIAŻEK	5	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze
SŁUCZ	6	ślad osadniczy	epoka kamienia
SŁUCZ	7	ślady osadnicze	epoka kamienia – wczesne średniowiecze
BORAWSKIE AWISS	8	ślad osadniczy, osada	epoka kamienia – wczesne średniowiecze
BORAWSKIE AWISS	9	ślad osadniczy	epoka kamienia
CZERWONKI	10	ślad osadniczy	epoka kamienia
CZERWONKI	11	osada	wczesne średniowiecze
CZERWONKI	12	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze
MŁYN DZIEWIĘCIP	13	ślady osadnicze	epoka kamienia – wczesne średniowiecze

RADZIŁÓW	14	cmentarzysko, ślad osadniczy	okres wpływów rzymskich – wczesne średniowiecze
JANOWO	15	śląd osadniczy	epoka kamienia
JANOWO	16	znalezisko luźne	epoka kamienia
JANOWO	17	znalezisko luźne	epoka kamienia
WIĄZOWNICA	18	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
WIĄZOWNICA	19	śląd osadniczy	epoka kamienia

Obszar 31-80

NAZWA MIEJSCOWOŚCI	NUMER STANOWISKA NA OBSZARZE	RODZAJ STANOWISKA	CHRONOLOGIA
KIELIANY	1	ślady osadnicze	epoka kamienia – późne średniowiecze
KLIMASZEWNICA	2	ślady osadnicze	epoka kamienia – nowożytność
KLIMASZEWNICA	3	ślady osadnicze	epoka kamienia – nowożytność
KLIMASZEWNICA	4	śląd osadniczy	epoka kamienia
KLIMASZEWNICA	5	śląd osadniczy	średniowiecze
KLIMASZEWNICA	6	śląd osadniczy	późne średniowiecze
MŚCICHY	7	śląd osadniczy, osada	epoka kamienia - średniowiecze
KLIMASZEWNICA	8	śląd osadniczy	nowożytność
KLIMASZEWNICA	9	śląd osadniczy	epoka kamienia
MŚCICHY	10	śląd osadniczy	epoka kamienia
ŚWIĘCIENIN	11	śląd osadniczy	średniowiecze
ŚWIĘCIENIN	12	śląd osadniczy	epoka brązu
KIELJANY	13	śląd osadniczy	późne średniowiecze
KIELJANY	14	śląd osadniczy	późne średniowiecze
MŚCICHY	15	śląd osadniczy	epoka kamienia
MŚCICHY	16	śląd osadniczy	epoka kamienia
ŚWIĘCIENIN	17	śląd osadniczy	późne średniowiecze
ŚWIĘCIENIN KOLONIA	18	śląd osadniczy	późne średniowiecze

Obszar 30-81

NAZWA MIEJSCOWOŚCI	NUMER STANOWISKA NA OBSZARZE	RODZAJ STANOWISKA	CHRONOLOGIA
SOŚNIA	5	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
SOŚNIA	6	obozowisko, ślad osadniczy	neolit - nowożytność
SOŚNIA	7	obozowisko	neolit
SOŚNIA	8	ślad osadniczy	neolit
SOŚNIA	9	ślady osadnicze	średniowiecze- nowożytność
SOŚNIA	10	obozowisko, ślad osadniczy	epoka kamienia - nowożytność
SOŚNIA	11	ślady osadnicze	średniowiecze- nowożytność
SOŚNIA	12	obozowisko	neolit
SOŚNIA	13	ślad osadniczy	epoka kamienia

Obszar 32-79

NAZWA MIEJSCOWOŚCI	NUMER STANOWISKA NA OBSZARZE	RODZAJ STANOWISKA	CHRONOLOGIA
RADZIŁÓW	1	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
RADZIŁÓW	2	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
RADZIŁÓW	3	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
RADZIŁÓW	4	ślady osadnicze, osada	epoka kamienia - średniowiecze
RADZIŁÓW	5	ślad osadniczy	średniowiecze
RADZIŁÓW	6	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność
RADZIŁÓW	7	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze
BRODOWO	8	ślady osadnicze	neolit - średniowiecze
BRODOWO	9	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze
BRODOWO	10	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze
BRODOWO	11	osady, ślad osadniczy	wczesne średniowiecze - nowożytność
BRODOWO	12	ślady osadnicze	epoka kamienia - średniowiecze

RACIBORY	13	ślady osadnicze, cmentarzysko	epoka kamienia – wczesne średniowiecze
KOLONIA SŁUCZ	23	śląd osadniczy	epoka kamienia
KOLONIA SŁUCZ	24	osada	neolit
KOLONIA SŁUCZ	25	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność

Obszar 32-78

NAZWA MIEJSCOWOŚCI	NUMER STANOWISKA N OBSZARZE	RODZAJ STANOWISKA	CHRONOLOGIA
GLINKI	1	ślady osadnicze	epoka kamienia – wczesne średniowiecze

Obszar 33-80

NAZWA MIEJSCOWOŚCI	NUMER STANOWISKA NA OBSZARZE	RODZAJ STANOWISKA	CHRONOLOGIA
BRYCHY	6	ślady osadnicze	epoka kamienia - nowożytność

Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń.

Mocne strony

- Duża liczba zabytkowych obiektów,
- Uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym,
- Walory krajobrazowe i przestrzenne Gminy,
- Duże szanse na rozwój potencjału turystyczno –rekreacyjnego, bazy turystycznej.

Słabe strony

- Zły stan zachowania wielu obiektów zabytkowych,
- Małe możliwości właścicieli zabytków na uzyskanie środków finansowych na remont tych obiektów,
- Brak inwestorów zewnętrznych zainteresowanych rewitalizacją istniejących obiektów zabytkowych,
- Zanikanie tradycyjnej sztuki budowlanej, form i materiałów budowlanych,
- Ograniczone możliwości dofinansowania zabytków z budżetu Gminy Radziłów.

Szanse

- Dobra współpraca ze Służbami ochrony zabytków,
- Dobra współpraca ze instytucjami edukacyjnymi w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- Pozytywny udział Kościoła w dziedzinie ochrony zabytków,

Zagrożenia

- Nieuregulowany stan prawny nieruchomości po byłym dworze i założeniu parkowo – ogrodowym w Słuczu co wpływa na pogłębienie się degradacji i na pogarszający się stan zachowania cennego kulturowo obiektu.
- Wymiana starej zabudowy na nową w obcej formie architektonicznej,
- Postępująca degradacja obiektów zabytkowych,
- Traktowanie konieczności ochrony zabytków (w wielu przypadkach) jako ograniczenia swobody gospodarowania swoim mieniem.

Założenia – kierunki działania i zadania**1) Podjęcie ponownej próby przywrócenia dawnego charakteru parku w Radziłowie,****Zadania:**

- podjęcie negocjacji ze społeczeństwem w celu pozyskania akceptacji dla zamierzonego działania,
- pozyskanie środków zewnętrznych na realizację działania.

2) Dbanie o stan nagrobków na starych częściach cmentarzy:**Zadania:**

- inwentaryzacja zabytkowych nagrobków,
- prowadzenie bieżących prac porządkowych przy Miejscach Pamięci Narodowej i nagrobkach nad którymi gmina sprawuje opiekę.

3) Inwentaryzacja obiektów małej architektury sakralnej.**Zadania:**

- dokonanie przeglądu obiektów w poszczególnych sołectwach z udziałem sołtysów.
- pozyskanie informacji o historii poszczególnych obiektów,
- utworzenie dla najbardziej wartościowych kulturowo obiektów kart adresowych, oraz skierowanie wniosków do WKZ o wpis do rejestru zabytków.

Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią uregulowania prawne.

Instrumenty prawne

- Aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz obejmowanie miejscowymi planami coraz większej ilości obszarów,

- wykonywanie decyzji administracyjnych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

Instrumenty finansowe

- W miarę możliwości budżetowych finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy zabytkach,
- Pomoc ze strony urzędu przy aplikowaniu o dofinansowanie prac związanych z ochroną zabytków z funduszy europejskich,

Instrumenty koordynacji

Współpraca z Kościołami w zakresie wykonywania prac remontowo – konserwatorskich.

Instrumenty kontrolne

Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków,

Zasady oceny Realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Zgodnie z wymogiem ustawowym w okresach co dwa lata Wójt Gminy zobowiązany jest do składania Radzie Gminy sprawozdania z realizacji programu opieki nad zabytkami.

Przyjmuje się że sprawozdaniem Wójt Gminy Radziłów obejmował będzie:

- wysokość wydatków z budżetu Gminy Radziłów na realizację programu ochrony i opieki nad zabytkami.
- liczba obiektów poddanych pracom konserwatorskim przy współudziale ze środków z budżetu Gminy Radziłów,
- ilość wniosków o wpis do rejestru zabytków,
- ilość uzupełnionych kart adresowych,
- ilość zinwentaryzowanych zabytków – nagrobków,
- ilość sołectw w których dokonano inwentaryzację małej architektury sakralnej (kapliczek i krzyży przydrożnych).

Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Przyjmuje się następujące źródła finansowania GPOnZ

- 1) Budżet Gminy,
- 2) Budżety prywatnych właścicieli zabytków,
- 3) Środki pochodzące z funduszy unijnych.

Przewodniczący Rady

Krzysztof Konopka